

Balatoni Monika

Közös felelősség – tudatos és felelősségteljes fiatalok a világhálón

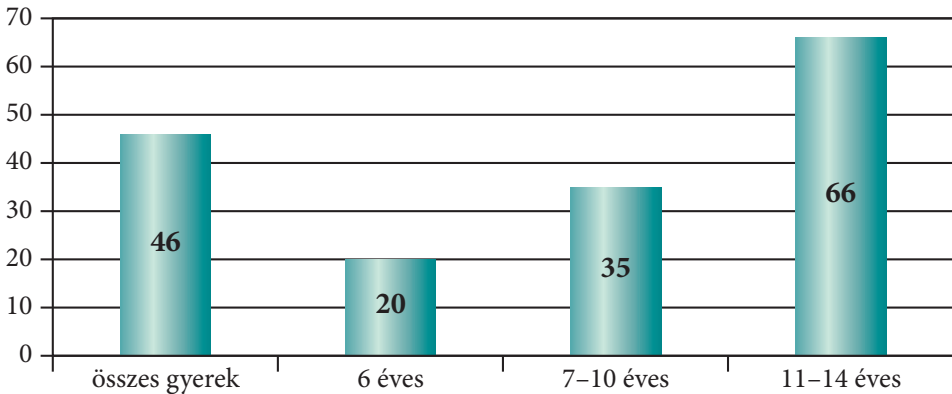

Közös felelősség – tudatos és felelősségteljes fiatalok a világhálón

*„A tett az embert magával rántja. Hová?
A következményekbe. Amelyek alól nem lehet kibújni.”
Hamvas Béla*

Az elmúlt években jelentős változás ment végbe a gyermekek és fiatalok médiafogyasztása területén. Míg korábban az interperszonális viszonyokon, az úgynevezett korcsoporton belüli kis közösségeken volt a hangsúly, a család mint első számú szocializációs színtér mellett, valamint meghatározó csatornaként funkcionált a televízió, addig napjainkra mindez gyökeresen megváltozott. A fiatalok már az interneten (1. ábra¹) és a social medián keresztül alkotnak közösségeket (2. ábra²), ami önmagában nem probléma, de fontos figyelemmel lenni a virtuális tér sajátos adottságaira: azaz aligha lehet teljes mértékben biztos az egyén, hogy azzal „áll szemben”, akire valójában gondol, aligha bizonyosodhat meg arról teljes egészében, hogy ténylegesen csak azzal osztja meg a mondanivalóit, akivel valójában akarja.

1. ábra: A mindennap netező gyermekek aránya a 15 év alattiak körében (%)

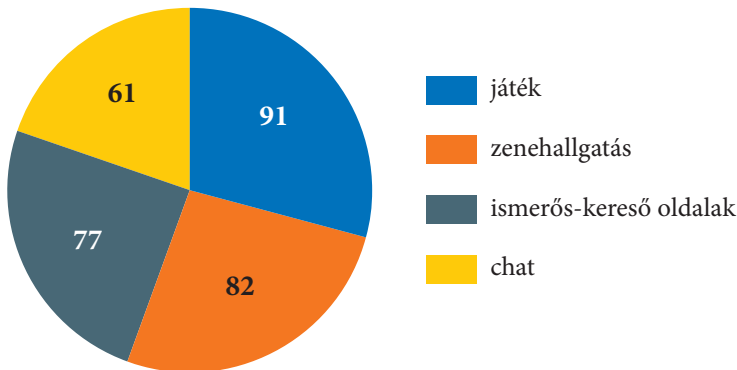

¹ VMR Kids Kutatás

² VMR Kids Kutatás

Az internet térhódítása, a világháló és a virtuális tér sajátosságai megkövetelik, hogy nagyobb médiatudatosságra törekedjünk, egyúttal igyekezzünk erre ösztönözni a fiatal korosztályt is. Az internet és a világhálón történő gyakran már-már sajátos létformává alakult internet-használói szokások jelentőségét jól jelzi, hogy egy nap alatt annyi adatot töltenek le az internetezők, amennyi 168 millió DVD-t megtöltene a világon. Naponta 172 millióan nézik meg a Facebook-profiljukat, a felhasználók 4,7 milliárd percet töltenek a Facebook-on, 250 millió fotót töltenek fel naponta erre az internetes oldalra, több iPhone-t adnak el, mint amennyi gyerek születik, és 864 ezer órányi videót töltenek fel a youtube-ra³. Ezek az adatok egyértelmű bizonyítékai annak, hogy az internet léte és jelentősége megkerülhetetlen, azaz a tiltás semmiképpen sem megoldás. Tiltás helyett értelmes megoldásokat kell keresni, elengedhetetlen a médiatudatosságra történő oktatás, nevelés. Amikor a médiatudatosság, illetve az erre való törekvés kerül előtérbe, akkor nem csupán a fiatalok, hanem a felnőttek, szülők, tanárok felkészüléséről is szó van, hiszen gyakran nem csupán passzív szemlélői vagyunk ennek a folyamatnak, hanem – többnyire akaratunkon kívül – épp előidézői, például amikor a felnőttek adják a gyermekek kezébe az „okostelefont”, hogy egy hosszúra nyúlt utazás alatt időtöltésként „játszanak” vagy zenét hallgassanak.

2. ábra: Az internethasználat fő célja a netező 11–14 évesek körében

Tudatosítani kell, hogy a fiatalok és gyermekek mindennapi internethasználata eredményeként ma már a világháló az a közvetítő csatorna, amelyen keresztül jelentős mértékben megszerzik az információkat, kapcsolatokat létesítenek, megoldási alternatívákat keresnek és találnak. Mondhatni, a gyermekek számára az internetezés életük természetes velejárója: közösségi oldalakat a 7-10 évesek közel fele, a 11-14 évesek több mint háromnegyede látogat. 10,5 éves kortól már minden gyerek önállóan használja az internetet. A megkérdezettek több mint 70 százaléka pozitívan áll hozzá a Facebookon történő ismerkedéshez, 53 százaléka pedig már ismerkedett ezen a közösségi oldalon⁴.

³ L-TenderConsulting gyűjtése

⁴ NRC felmérés

Ugyanakkor a gyermekek kétharmadánál nincs semmilyen szabály otthon az internetre vonatkozóan, sőt 10-ből 7 gyermek még tanáraival sem beszélget a témáról. Az adatokból tehát az is kiderül, hogy sem a szülők, sem a tanárok nincsenek felkészülve a következőkre, arra, hogy milyen veszélyek leselkednek a gyermekekre a világhálón. Különösen igaz ez akkor, amikor a gyermek a szülő engedélyével – gyakran anélkül – egy felnőtt adataival regisztrál a közösségi oldalon, vagy amikor épp a szülő oszt meg egy családi fotót saját gyermekéről a virtuális közösségi térben. Mindez annak ellenére történik, hogy egy felmérés tanúsága szerint majdnem minden harmadik gyerek állította azt, hogy az elmúlt hónapokban legalább egyszer zaklatták a kortársai, ismerősei, és ezt leginkább az interneten keresztül tették. A zaklatottak mintegy 10%-a számolt be a szüleinek a zaklatás tényéről. De ki is gondolná először azt, hogy egy kis élcelődés valójában zaklatás? Valószínűleg Amanda Todd⁵ sem gondolta ezt először... Ezeket a szavakat mi, felnőttek használjuk. A fiatalok nem gondolják tovább az első cikizést, hiszen az életkoruknak sajátja.

Tény, hogy a fiatalok használják a közösségi oldalakat, de nem tudják értelmezni a virtuális térben zajló kommunikációt. Sem jogaikkal, sem kötelezettségeikkel, sőt a felelősségeikkel sincsenek tisztában. Nem ismerik fel azokat a jeleket – egyébként a felnőttek sem –, amelyek egy későbbi zaklatás első lépéseiként értelmezhetőek, amely oda vezet, hogy az interneten keresztüli zaklatásnak nem tudnak ellenállni, és nem tudják megfelelően pszichésen feldolgozni azt. Ezért a social media tudatos fogyasztására nagyon nehéz a fiatalokat felkészíteni. De akkor mi a teendő, mi lehet a megoldás?

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium a gyermekbarát igazságszolgáltatás programja keretében igyekszik adekvát választ adni. A 2013. év során meghirdetett programok középpontjába a középiskolások, valamint a 4–10 évesek jogtudatosítását helyeztük. Alapvető cél olyan információk célba juttatása, amely nem a konkrét veszélyre hívja fel a figyelmet, hanem egy olyan jogtudatosítást eredményez, amelynek köszönhetően a fiatalok ráébrednek szavaik és tetteik súlyára, azok lehetséges következményeire, egyúttal jogaikra és lehetőségeikre. A jogosakerdes.hu házigazdája a kedves rajzfigura, Kimi, ő az, aki a legkisebekkel is megismerteti az alapvető jogi fogalmakat, elősegítve azt, hogy már gyermekkorban megtörjenek a felnőttek világát jellemző sztereotípiák a jog és igazságszolgáltatás világáról. E mellett 30 iskola bevonásával újtára bocsátottunk egy olyan speciális osztályfőnöki órát, amelynek során a középiskolások drámapedagógiai módszerekkel, egy próbatárgyalás keretében szembesülhetnek, hogy egy meggondolatlan tettük következményeként, akár gondatlan emberölésért is felelhetnek. A programot az Országos Bírósági Hivatal közreműkö-

⁵ Egy kanadai lány, akinek a története egy ártatlan webkamerás beszélgetéssel kezdődött, és öngyilkossággal végződött.

désével tovább folytatjuk, így az újabb 30 iskola diákjai már valódi bírósági tárgyalásba is bepillantást nyerhetnek.

A most induló „Az internet nem felejt” program pedig kifejezetten a social media sajátosságaira és a veszélyek tudatosítására fókuszál. Célunk, hogy minél több fiatal ismerkedjen meg a személyiségi jog és az adatvédelem kérdéskörével, így felelősségteljesebb internethasználóként már kevésbé válhatnak majd védtelen áldozatokká. A társadalmi kampányok mellett igyekszünk a jogalkotás lehetőségét is kimeríteni, épp a napokban nyújtottuk be a Parlamentnek az úgynevezett második gyermekbarát törvénycsomagot,⁶ amellyel megteremtjük a gyermekekre az interneten leselkedő veszélyek elleni fellépés jogi szabályozási eszközeit – szoros együttműködésben a közmédiával és az NMHH-val. A törvényjavaslat parlamenti elfogadását követően az internetszolgáltatók kötelesek lesznek ingyenes szűrőszoftvereket biztosítani, amelyekkel szűrhetővé válnak azok az internet-tartalmak, amelyekhez a gyermekek hozzáférnek. A törvénymódosítás egyúttal lehetővé teszi, hogy a gyermekek személyiségi jogai elleni jogsértések esetén egy speciális eljárási rend szerint lehessen fellépni az internetszolgáltatónál. A szolgáltatóknak emellett fel kell tüntetniük a honlapjukon a tárhelyszolgáltatójuk elérhetőségi adatait, hogy jogsértő tartalmak közzététele esetén könnyebben és gyorsabban el lehessen érni a szerver üzemeltetőjét. Emellett a kiskorúak védelme érdekében a Magyarországon forgalomba hozott játékszoftvereken is kötelező lesz a 18 éven aluliak számára nem ajánlott tartalmakra való figyelmeztetés feltüntetése. Végeztül szólni kell arról, hogy a javaslat létrehozza a Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal intézményét, amelynek fő feladata figyelemmel kísérni a kiskorúak védelmét szolgáló előírások hatályosulását.

Nem állítom, hogy az előbbieken felsorolt programok mindenre megoldást jelentenek, de fontos lépések a fiatalok médiatudatosságának elősegítésében. Ez mindannyiunk – szülők, tanárok, jogalkotók – felelőssége, ezért nagyon fontos, hogy mi, felnőttek nyitottak legyünk a párbeszédre.

⁶ Azóta a törvényjavaslatot az Országgyűlés elfogadta. (2013. évi CCXLV. törvényt egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról)